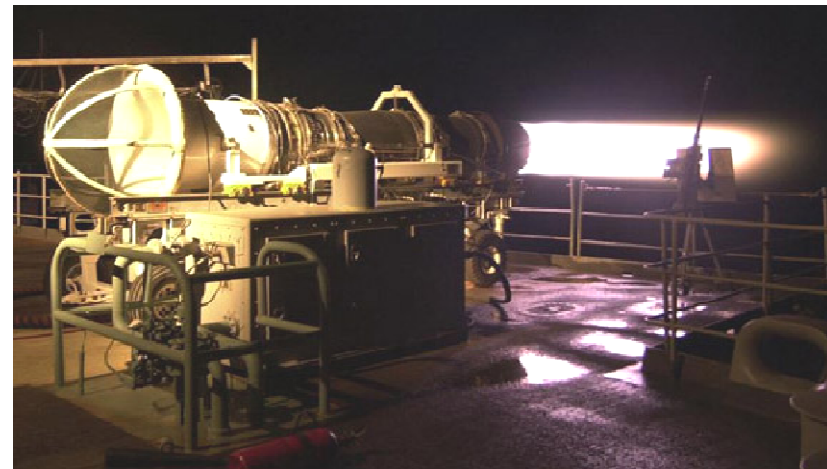

BADANIA SILNIKÓW - CHARAKTERYSTYKI EKSPLOATACYJNE SILNIKÓW

Metody wyznaczania charakterystyk:

- **Analityczna**
- **Doświadczalna**
  - na hamowni stacjonarnej
  - na latającej hamowni

Charakterystyki silnika - podział

- **CHARAKTERYSTYKI WEWNĘTRZNE** – służą do oceny wpływu parametrów obiegu silnika na jego cechy użytkowe

$$K; k_j; c_j = f(\mu, \pi_w^*, \pi_s^*, \Delta^*);$$

- **CHARAKTERYSTYKI ZEWNĘTRZNE** – służą do wyznaczania wpływu zakresów pracy silnika i warunków lotu na jego parametry użytkowe

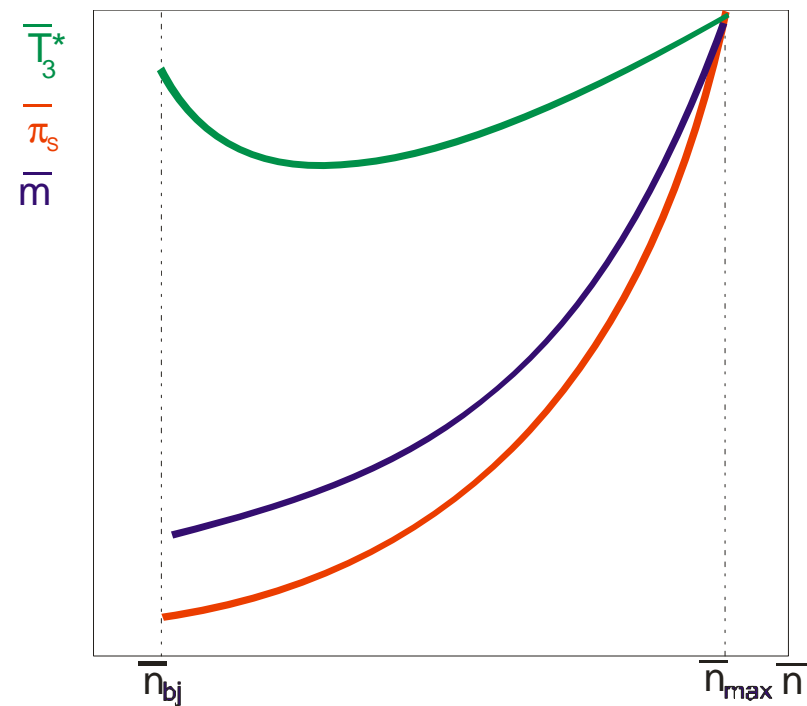
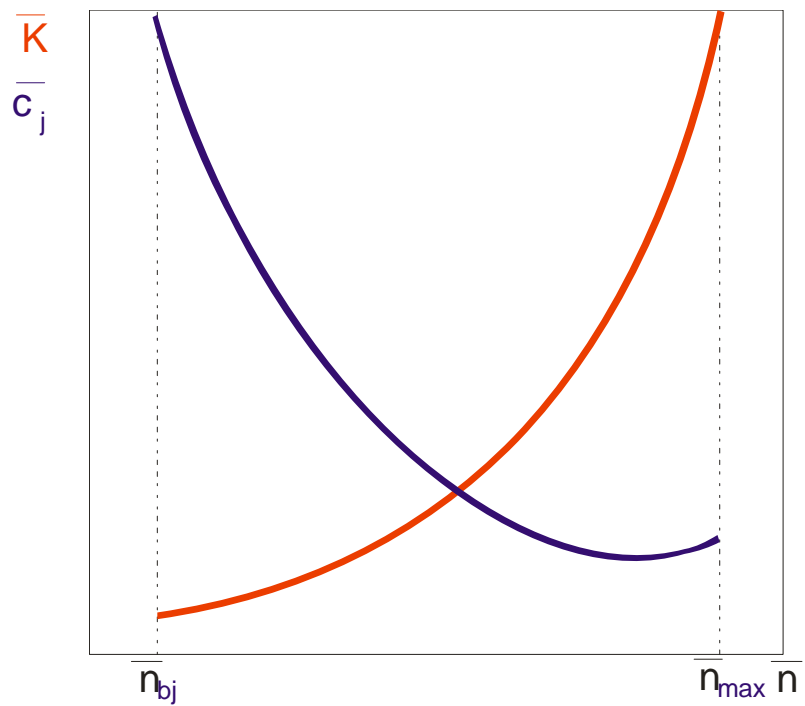
$$K; k_j; c_j = f(n, H, Ma, T_o, p_o, \varphi);$$

Charakterystyki zewnętrzne

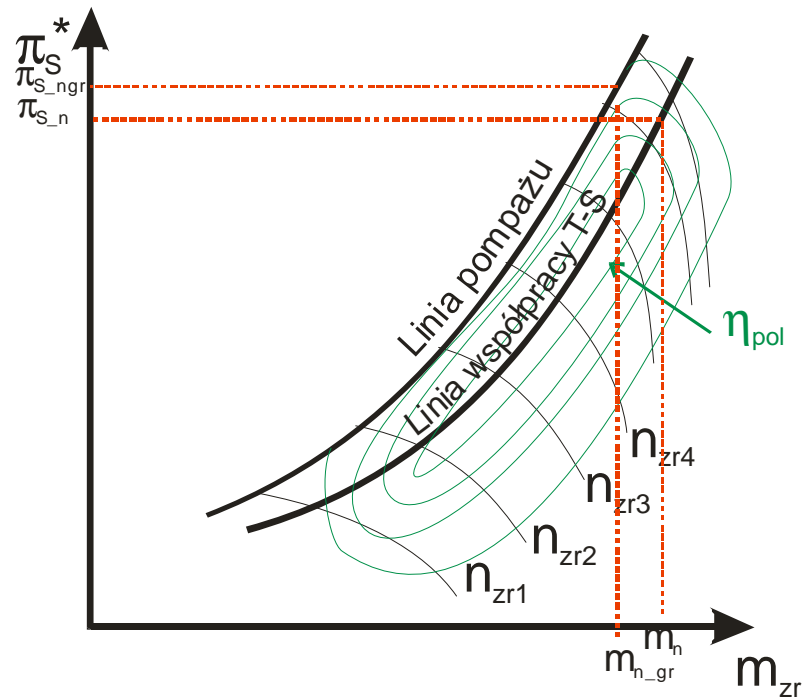
Zależnie od wzajemnego związku między zakresem pracy silnika i warunkami lotu samolotu a parametrami użytkowymi turbinowego silnika odrzutowego charakterystyki zewnętrzne dzieli się na:

- obrotowe $K; k_j; c_j = f(n); H = Ma = 0$
- prędkościowe $K; k_j; c_j = f(Ma); H = const; n = const$
- wysokościowe $K; k_j; c_j = f(H); Ma = const; n = const$
- klimatyczne $K; k_j; c_j = f(T_o; p_o; \varphi); H = Ma = 0$

Turbinowy silnik odrzutowy – charakterystyka obrotowa

Charakterystyka sprężarki

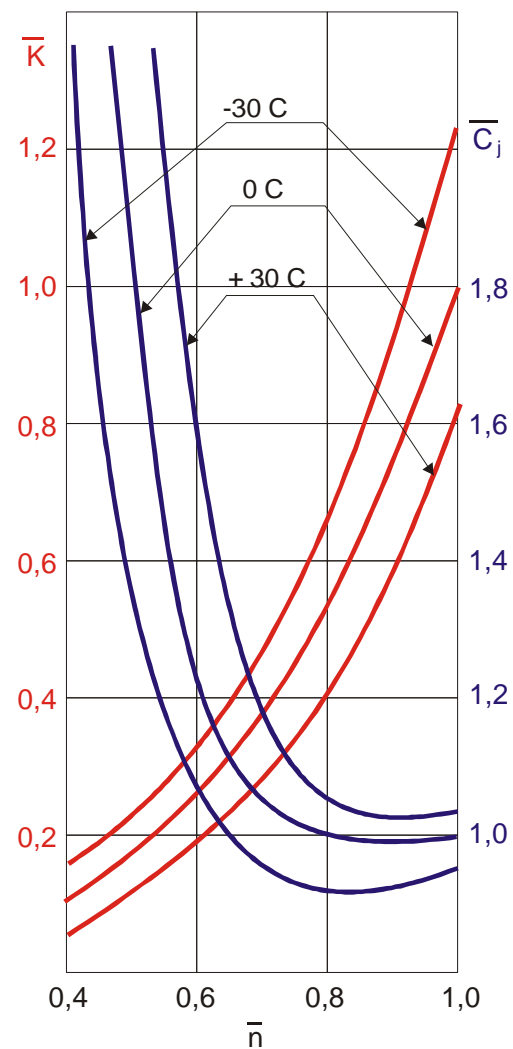
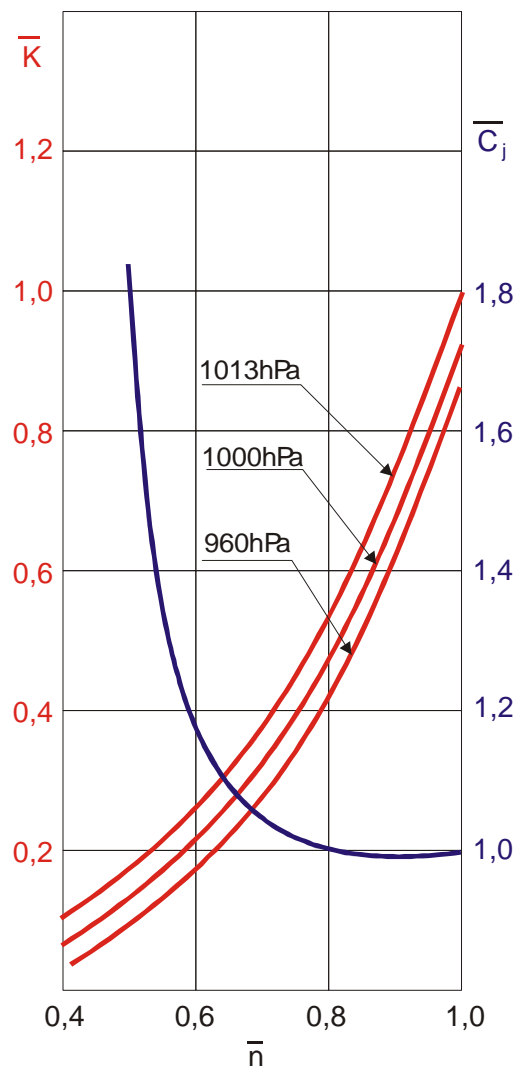
Zapas statecznej pracy sprężarki

$$\Delta Z = \frac{\pi_{s\_n\_gr}^* \cdot \dot{m}_n}{\pi_{s\_n}^* \cdot \dot{m}_{n\_gr}} - 1$$

Położenie linii współpracy turbina sprężarka determinuje bezpieczeństwo pracy silnika ze względu na możliwość wystąpienia pompażu

$$\Delta Z = 0,1 \div 0,3$$

Wpływ warunków otoczenia na wyniki pomiarów hamownianych

Redukcja parametrów

Warunki nominalne AW

$p_n=101325 \text{ Pa}$, $T_n=288,15 \text{ K}$

$$K_{ZR} = K \frac{101325}{p_0}$$

$$C_{ZR} = C \frac{101325}{p_0} \sqrt{\frac{288,15}{T_0}}$$

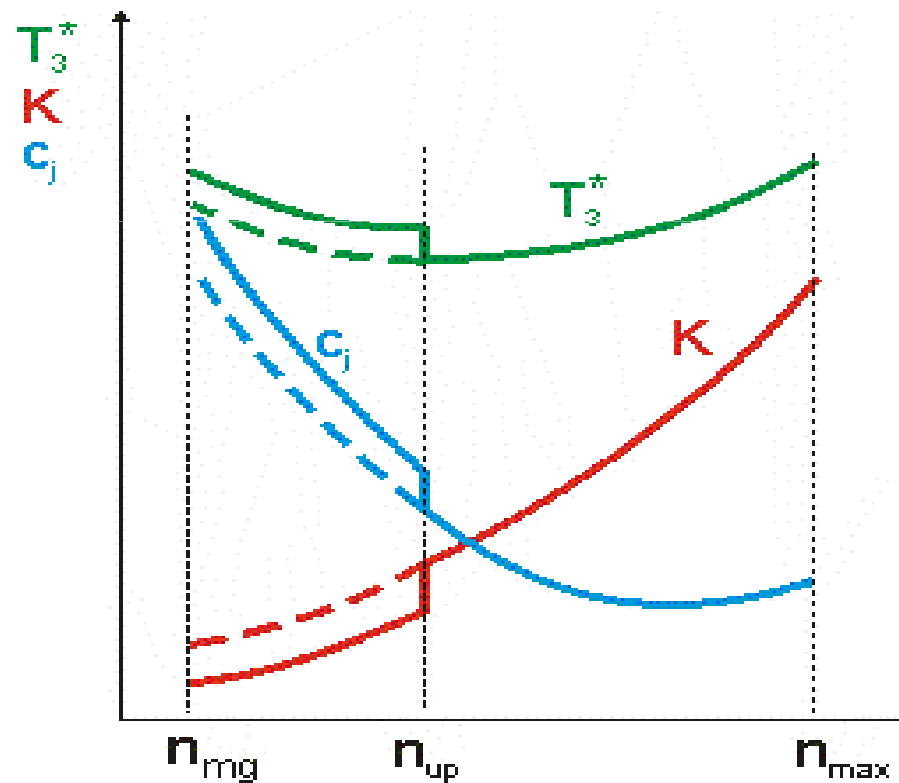
$$c_{j\_ZR} = c_j \sqrt{\frac{288,15}{T_0}}$$

$$n_{ZR} = n \sqrt{\frac{288,15}{T_0}}$$

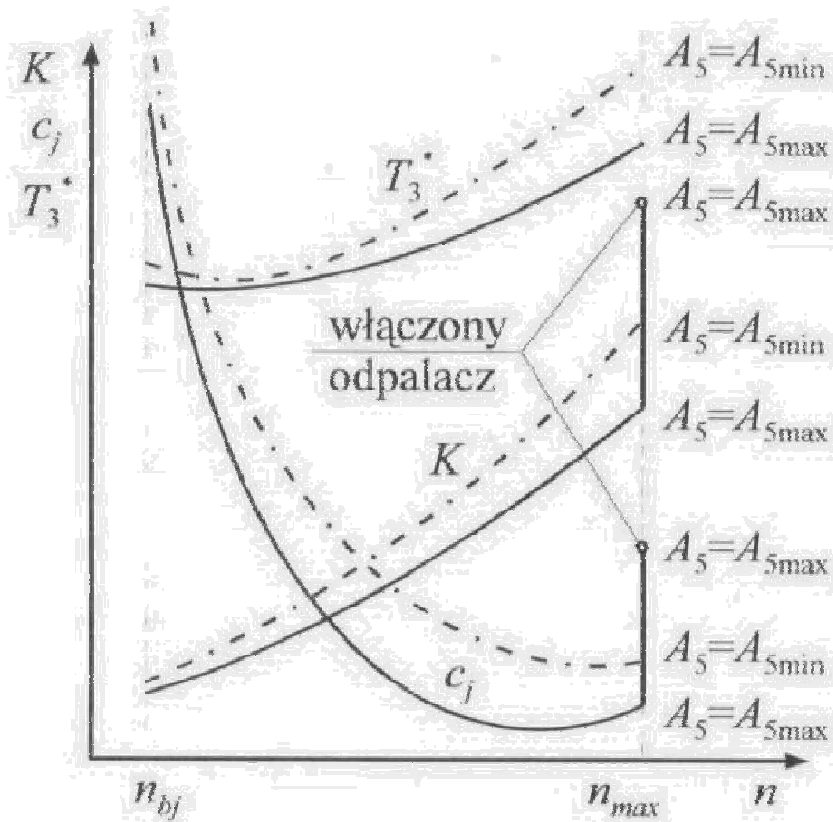
$$\dot{m}_{ZR} = \dot{m} \frac{101325}{p_0} \sqrt{\frac{T_0}{288,15}}$$

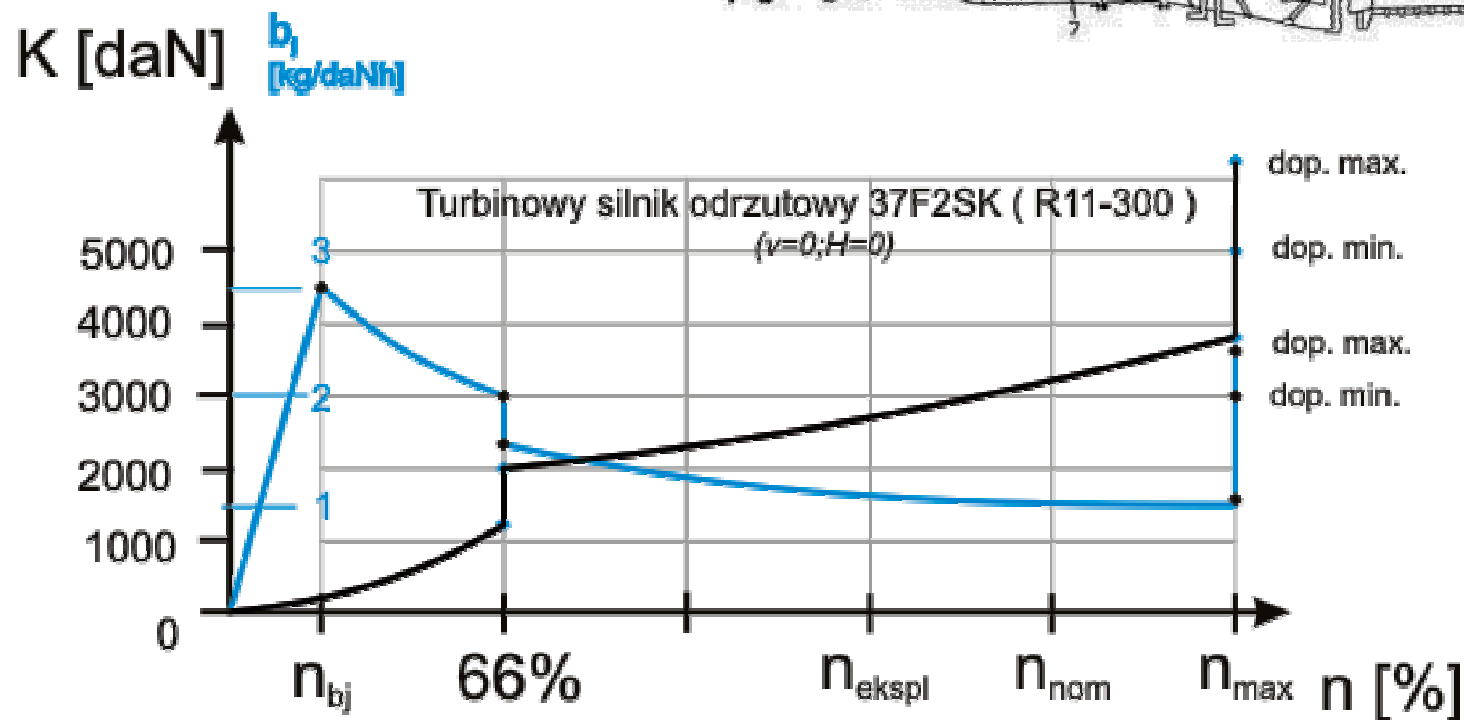
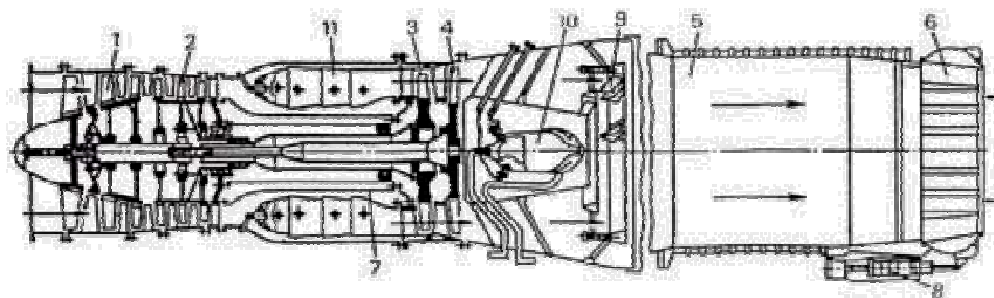
Charakterystyka obrotowa silnika z upustem przeciwpompazowym

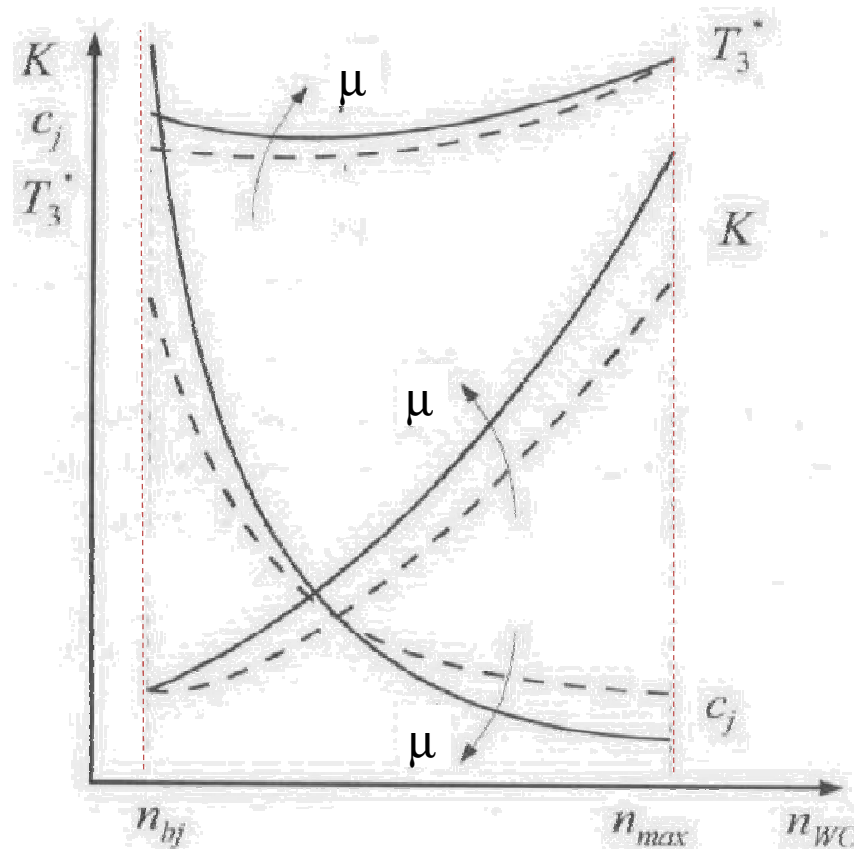
Charakterystyka obrotowa silnika z dopalaczem

Przykładowa charakterystyka obrotowa silnika 37F2SK do MIG 21

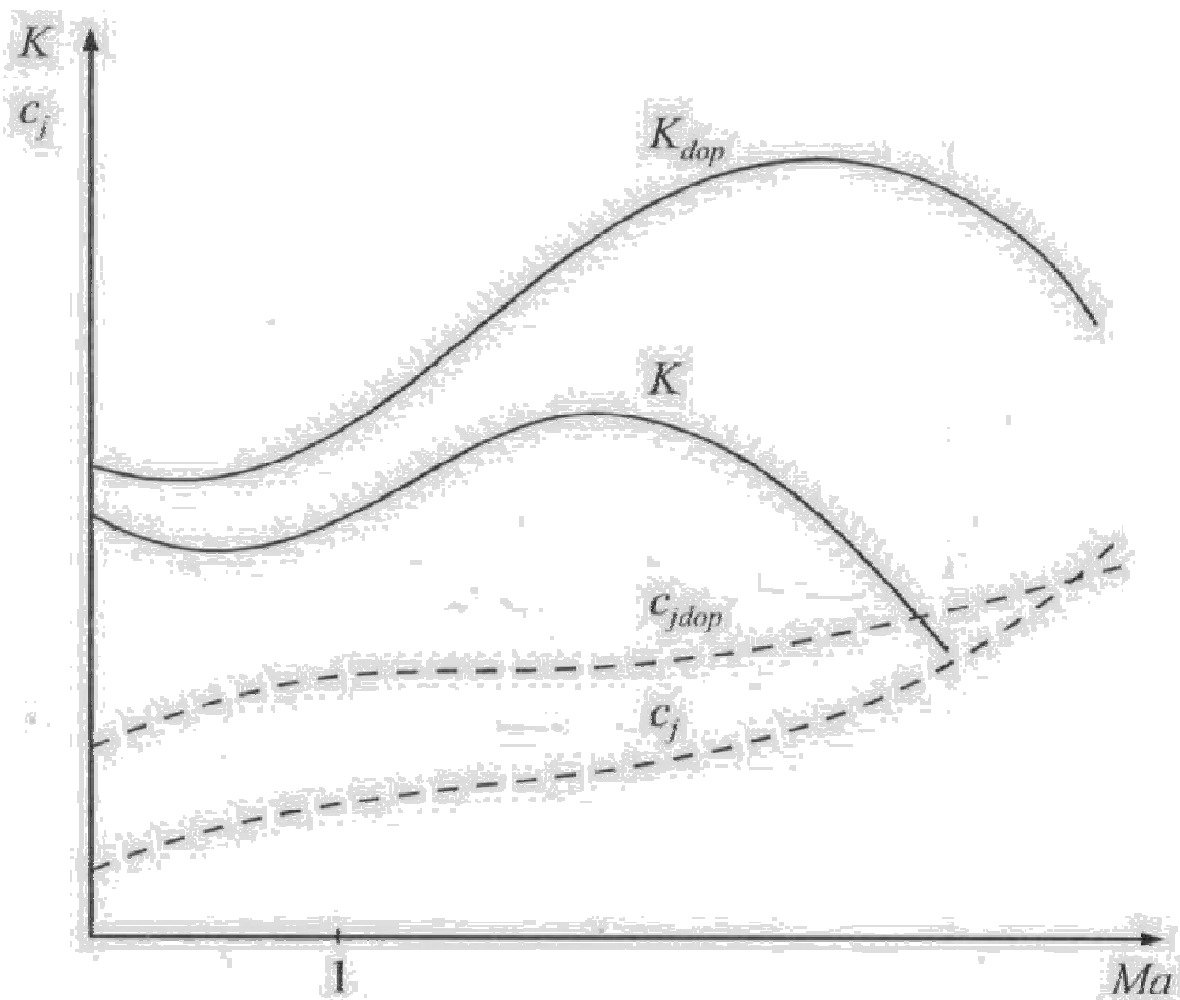

Charakterystyka obrotowa silnika dwuprzepływowego

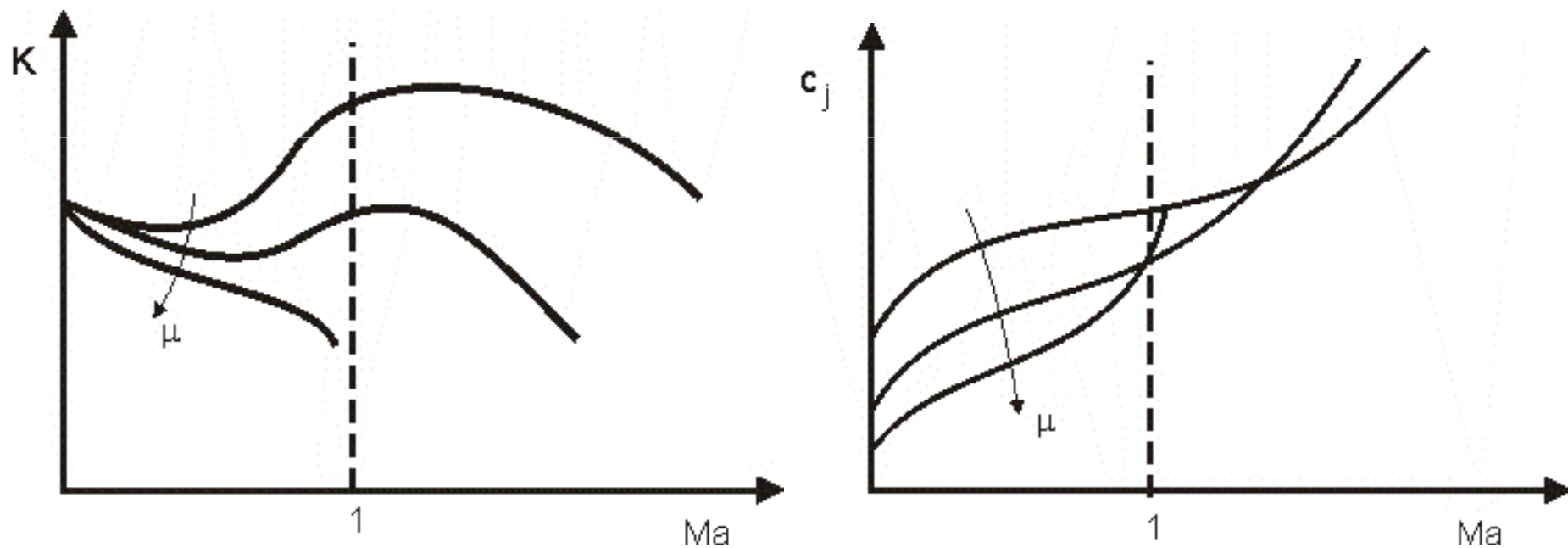

Charakterystyka obrotowa dwuprzepływowego turbinowego silnika odrzutowego (— $\mu > 0$) i jednoprzepływowego (- - - $\mu = 0$) dwuwirnikowego silnika odrzutowego

Charakterystyka prędkościowa silnika z włączonym i wyłącznym dopalaczem

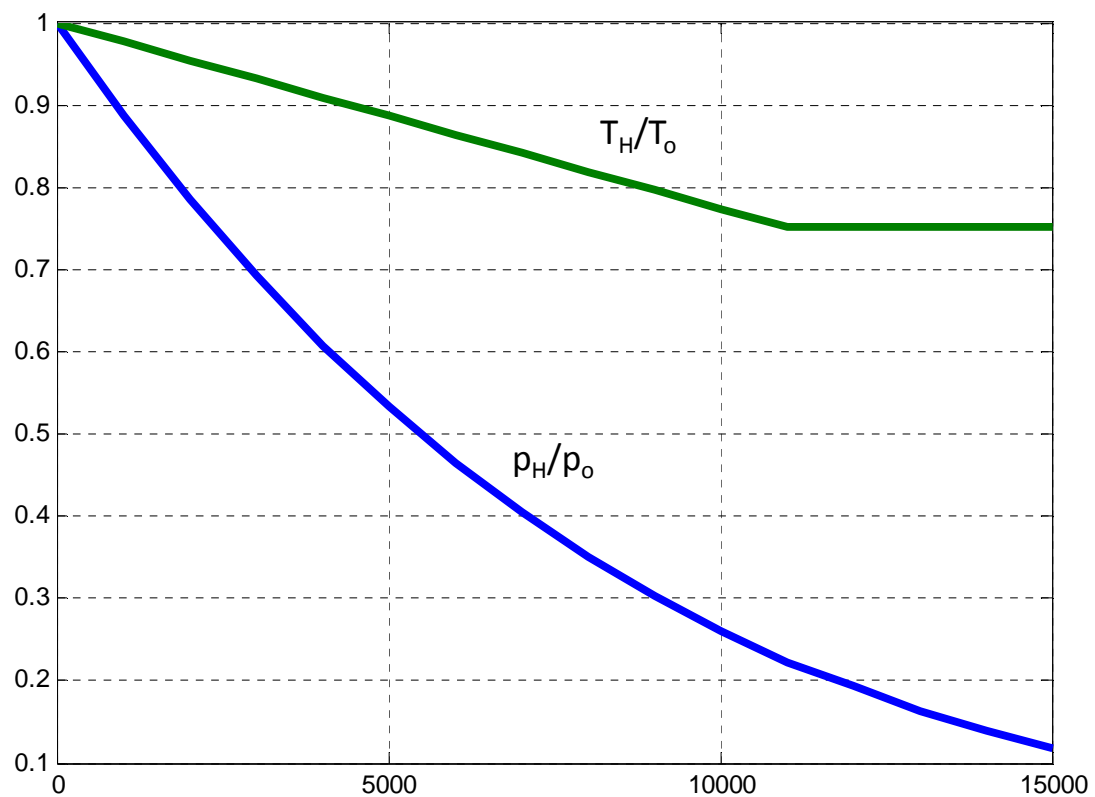

Charakterystyka prędkościowa silnika dwuprzepływowego

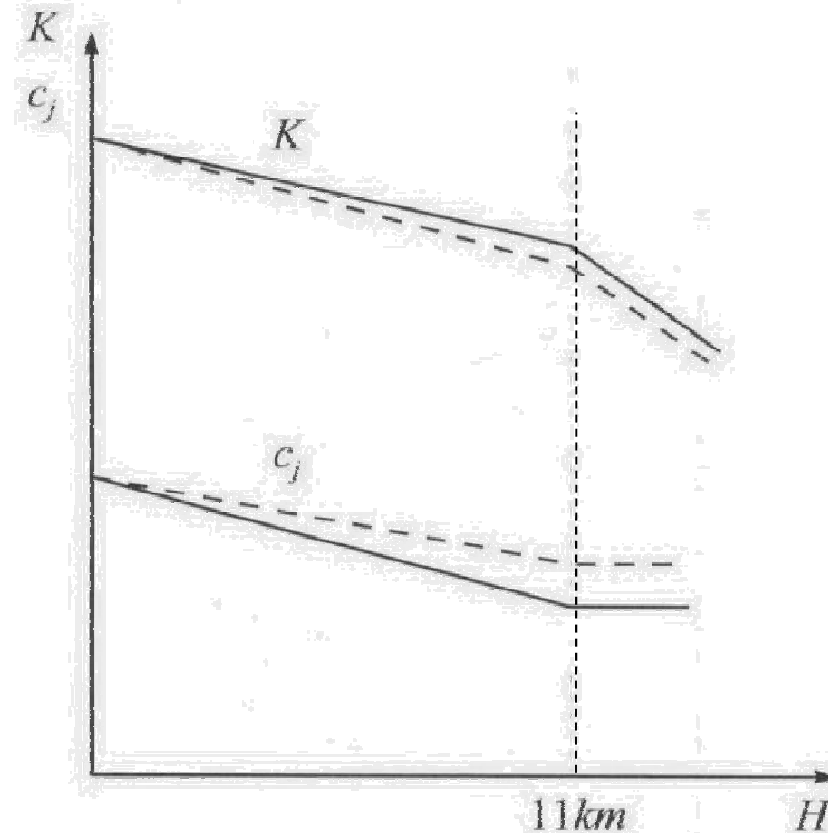

Charakterystyka wysokościowa

Atmosfera wzorcowa

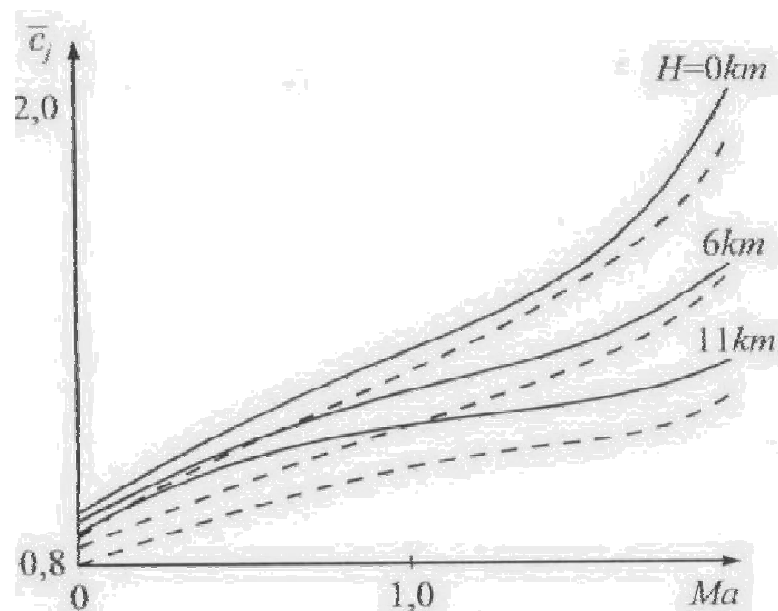
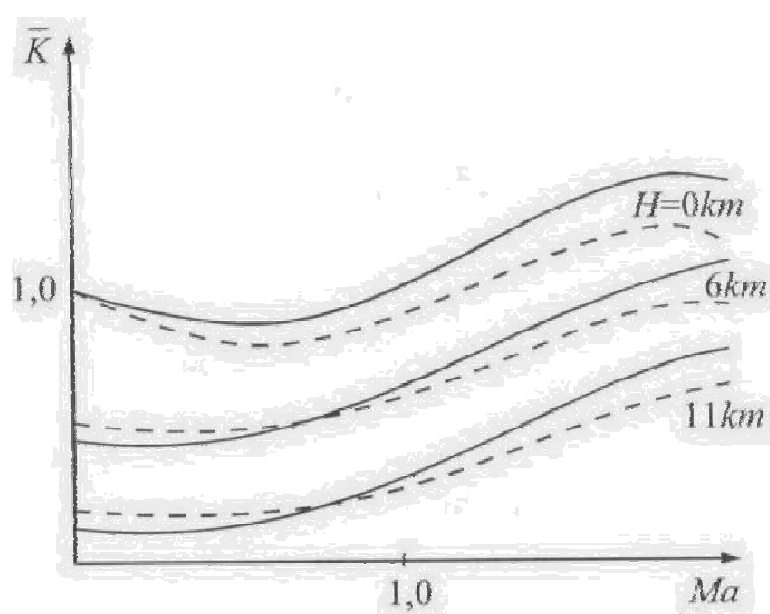
Charakterystyka wysokościowa silnik jedno i dwuprzepływowy

Charakterystyka wysokościowa turbinowego silnika odrzutowego (—)
jednoprzepływowego oraz dwuprzepływowego (---)

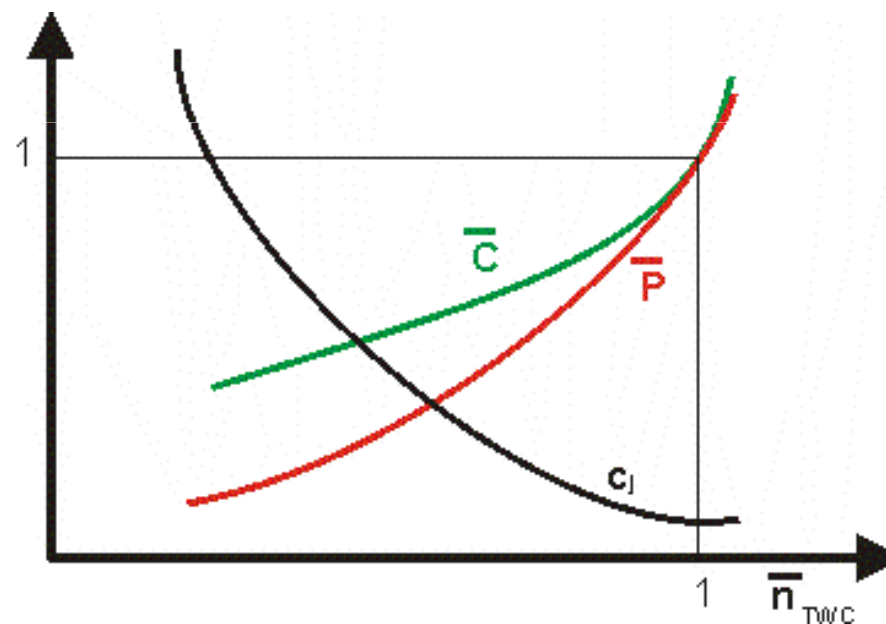
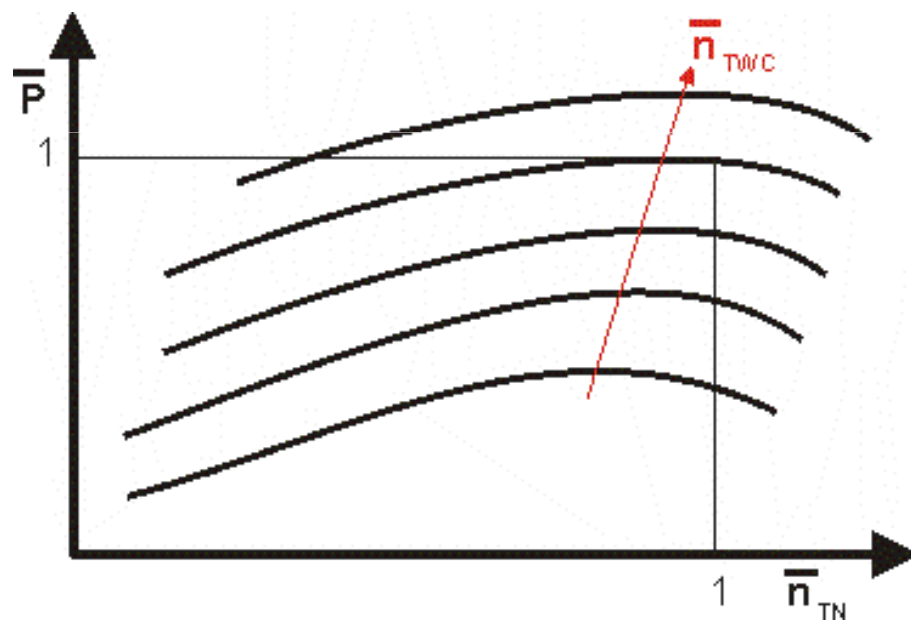

Charakterystyka prędkościowo-wysokościowa silnika jedno i dwuprzepływowego

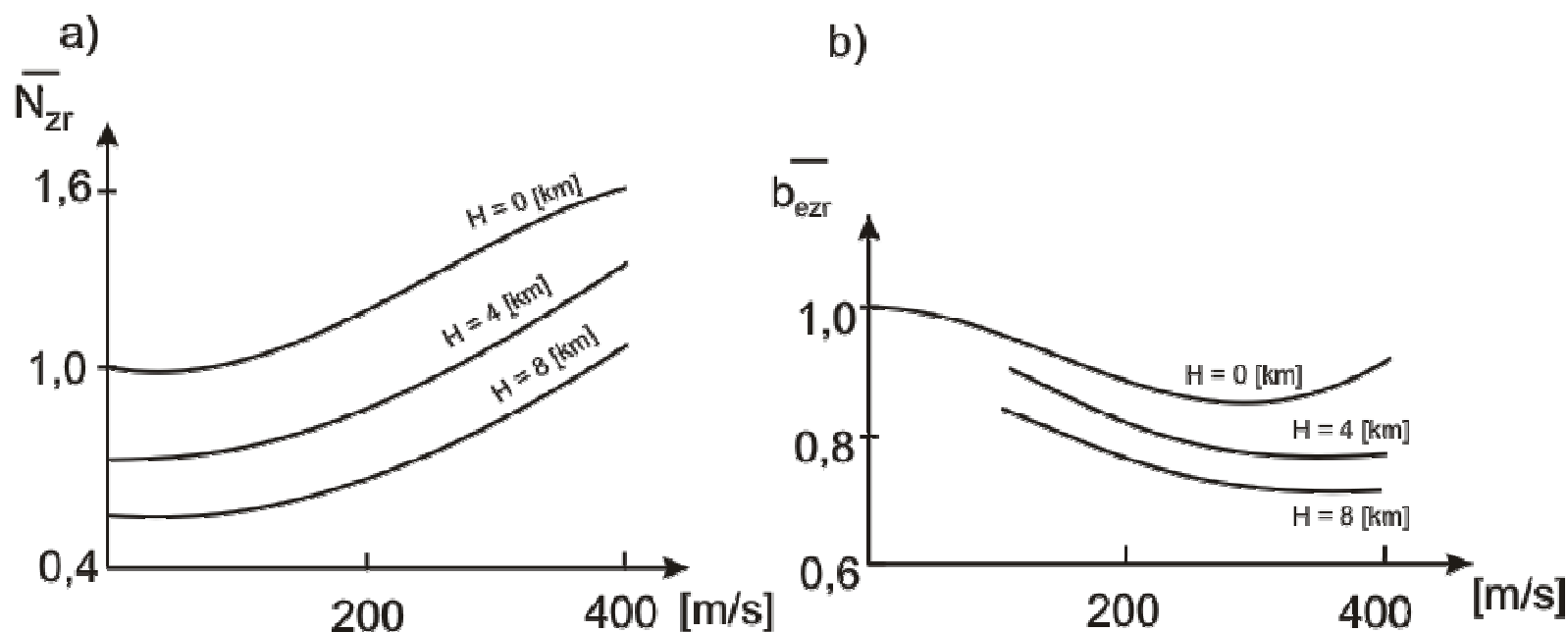

Charakterystyka turbinowego silnika odrzutowego (—) jednoprzepływowego oraz dwuprzepływowego (---)

Charakterystyka turbinowego silnika śmigłowego z wolną turbiną

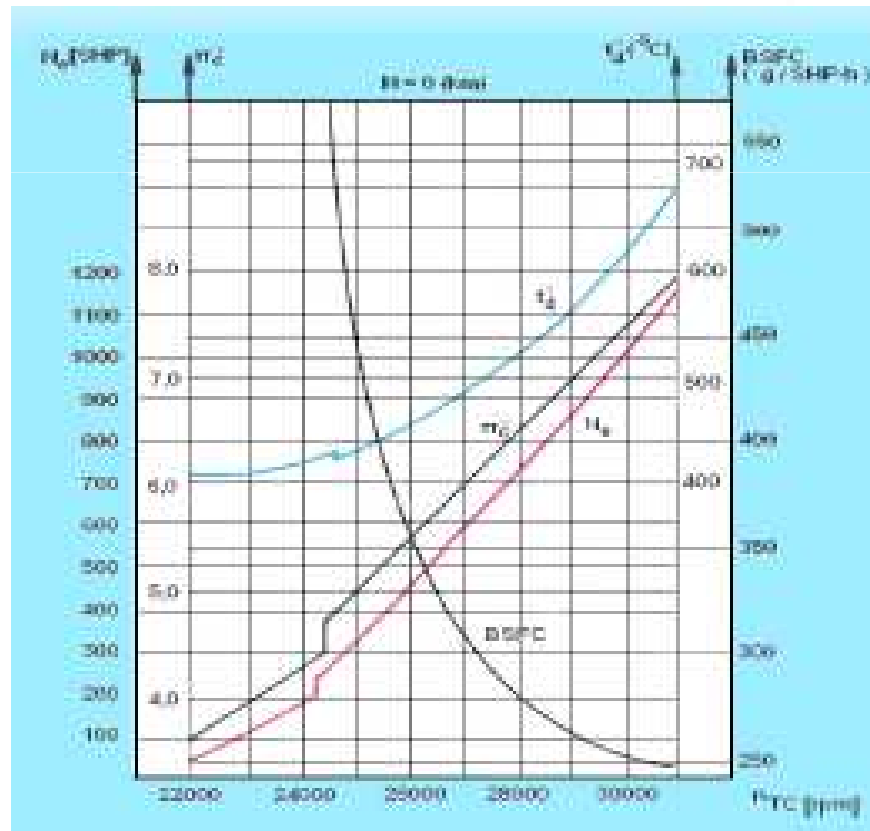
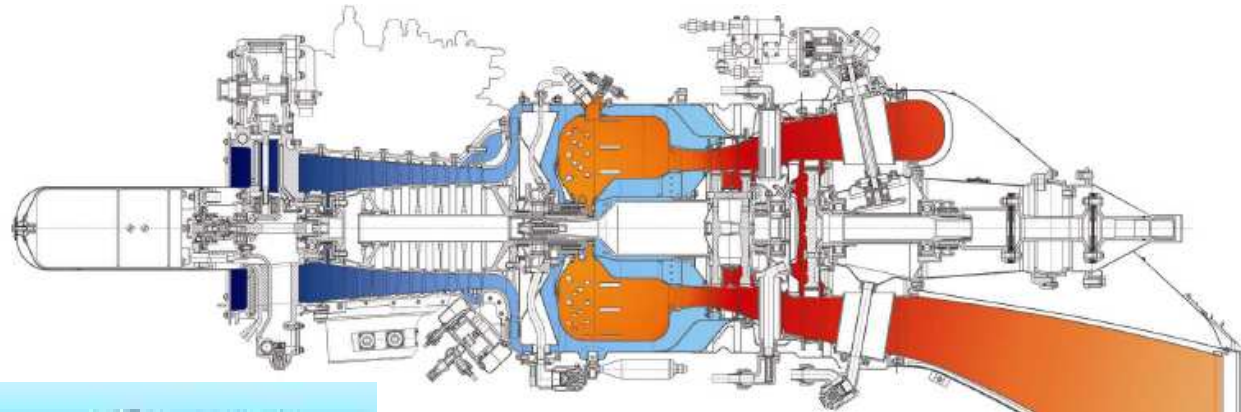
Charakterystyka prędkościowo-wysokościowa turbinowego silnika śmigłowego

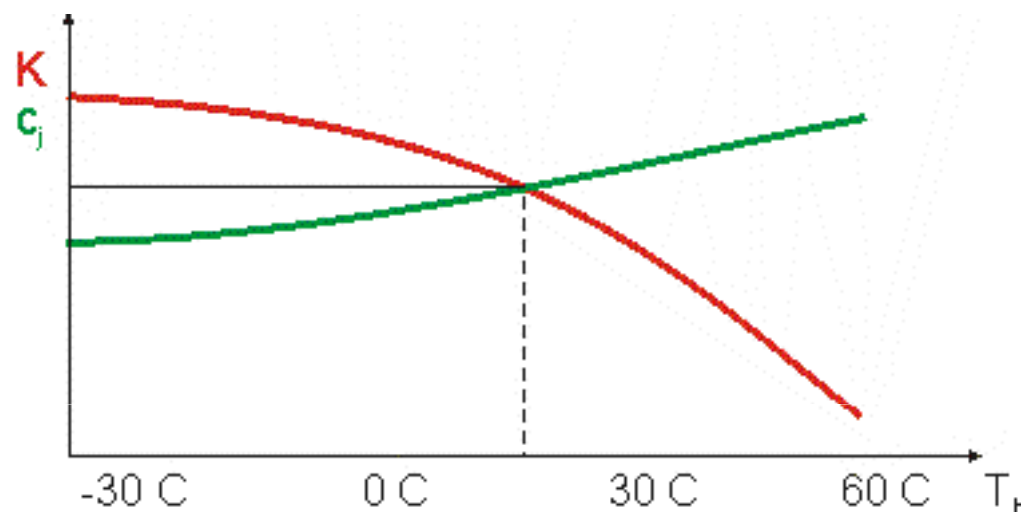
$\bar{N}_{zr}$ - moc zredukowana względna

$\bar{b}_{e\_zr}$ - zredukowane do mocy względne zużycie paliwa

PZL -10 W

Charakterystyka klimatyczna

Zależność względnego ciągu i jednostkowego zużycia paliwa turbinowego silnika jednoprzepływowego od temperatury otoczenia.

$$K = K_o \cdot \frac{p_i}{p_o} \cdot \frac{T_o^2}{T_i^2}$$

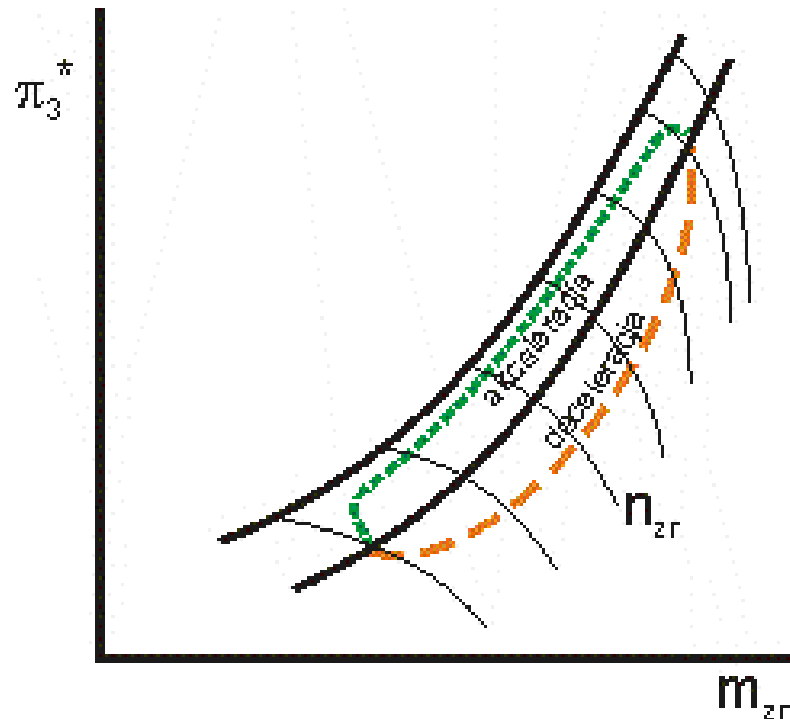
gdzie indeksy oznaczają parametry :

o – odniesienia

i - aktualne

Praca silnika w stanach nieustalonych

- Akceleracja – przyspieszanie prędkości obrotowej wirników silnika
- Deceleracja – opóźnianie prędkości obrotowej wirnika

Równanie opisujące pracę silnika w stanach nieustalonych

$$M_T - M_S - \sum M_D = J \cdot \varepsilon$$

- M_T – moment generowany przez turbinę
- M_S – moment odbierany przez sprężarkę
- M_D – moment pobierany przez dodatkowe urządzenia i opory tarcia
- J – moment bezwładności wirnika
- ε – przyspieszenie kątowe

$$\varepsilon = \frac{d\omega}{dt}$$

Równanie mocy

$$N = M \cdot \omega$$

Po pomnożeniu równania momentów przez prędkość kątową otrzymuje się

$$N_T - N_S - \sum M_D = J \omega \frac{d\omega}{dt}$$

Przyjmując

$$N_T - N_S - \sum M_D = \eta_m N_T - N_S \quad \text{oraz} \quad \omega = \frac{\pi n}{30}$$

$$\boxed{\eta_m N_T - N_S = J \left(\frac{\pi}{30} \right)^2 n \frac{dn}{dt}}$$

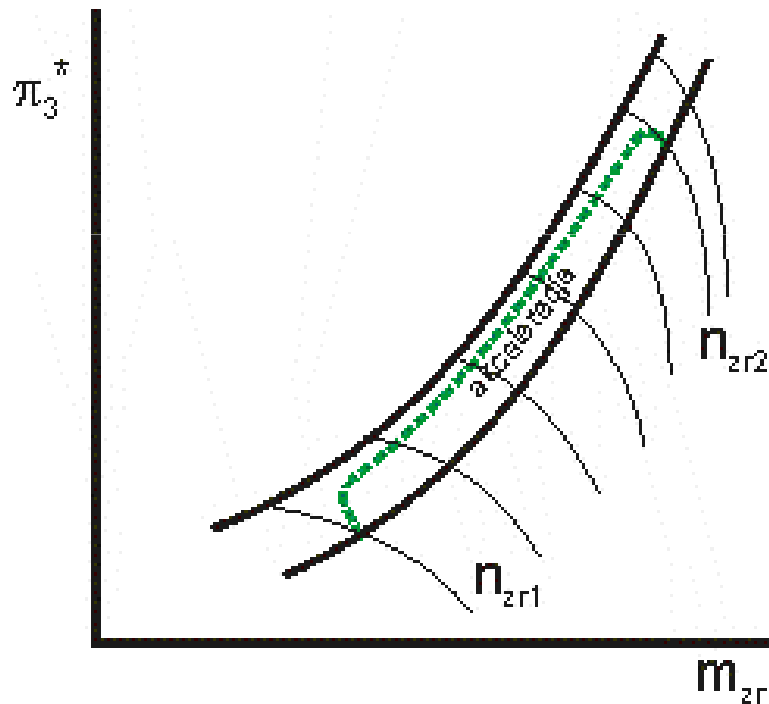
Czas przejścia w stanie nieustalonym

$$\eta_m N_T - N_S = J \left(\frac{\pi}{30} \right)^2 n \frac{dn}{dt}$$

$$\Delta t = t_1 - t_2 = J \left(\frac{\pi}{30} \right)^2 \int_{n_1}^{n_2} \frac{n}{\eta_m N_T - N_S} dn$$

Czas procesów przejściowych jest funkcją zależną istotnie od prędkości początkowej i końcowej oraz różnicy mocy pomiędzy urządzeniem generującym moc (turbina) i urządzeniami odbierającymi moc (sprężarka, agregaty pomocnicze)

Proces akceleracji

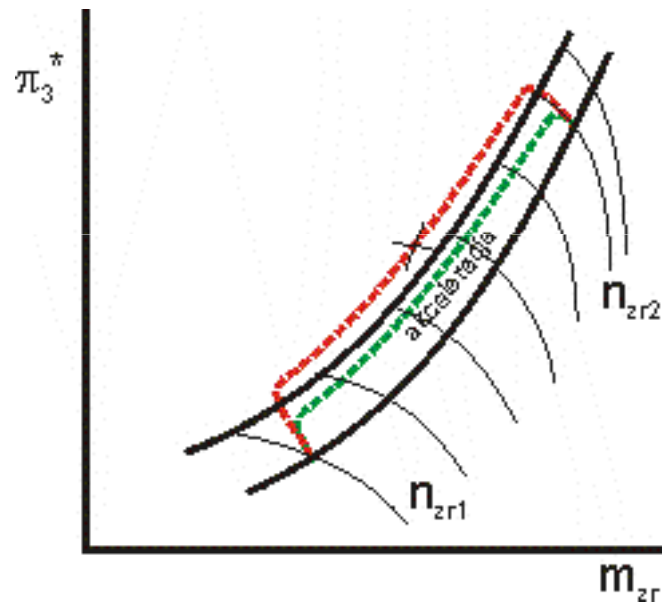
Zrywność określająca czas przejścia od prędkości n_1 do prędkości n_2 charakteryzuje proces akceleracji w silniku

Ograniczenia akceleracji

- Zabezpieczenia przed pompażem sprężarki (ΔZ_{ust} , ΔZ_{prz})
- zabezpieczenia przed zgaśnięciem silnika (zbyt bogata mieszanka)

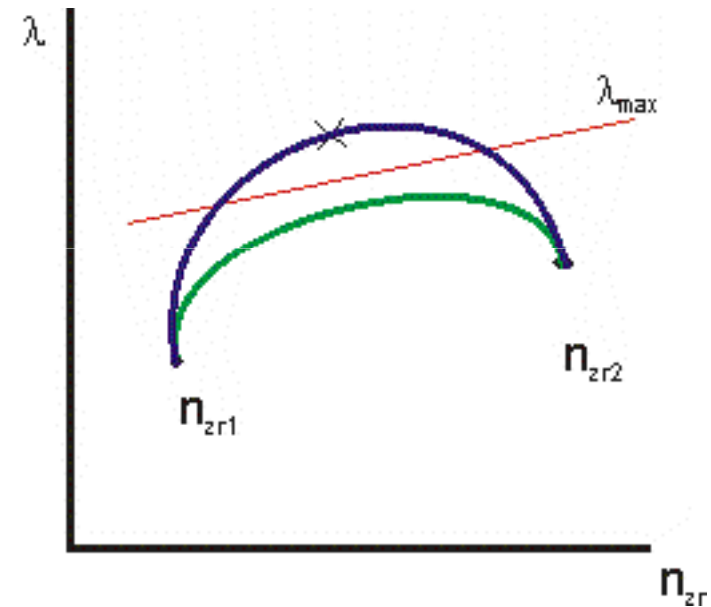
Ograniczenia procesu akceleracji

pompaż

$$\Delta Z_{prz} = 0,03 \div 0,07$$

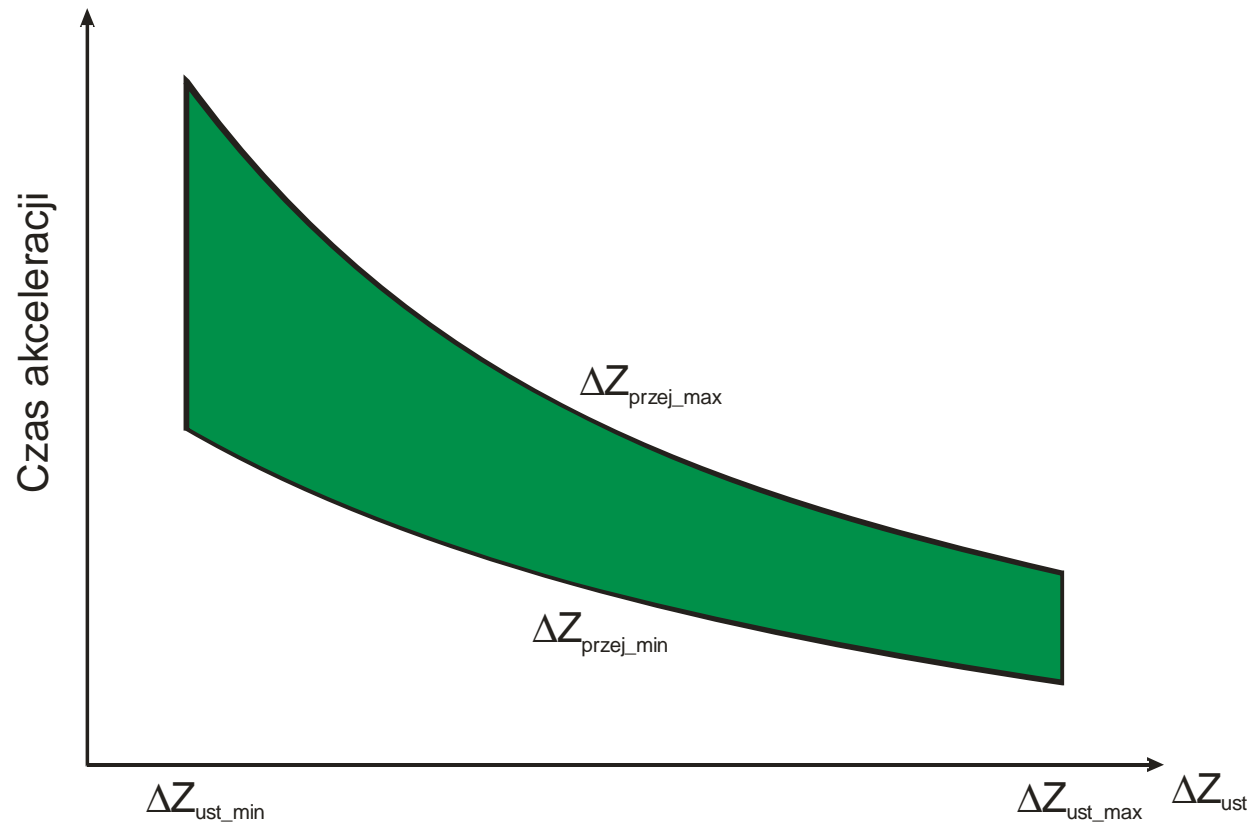
brak zapłonności mieszanki w KS

$$\lambda = \frac{\text{rzeczywista ilość powietrza}}{\text{teoretyczne zapotrzebowani epowietrza}}$$

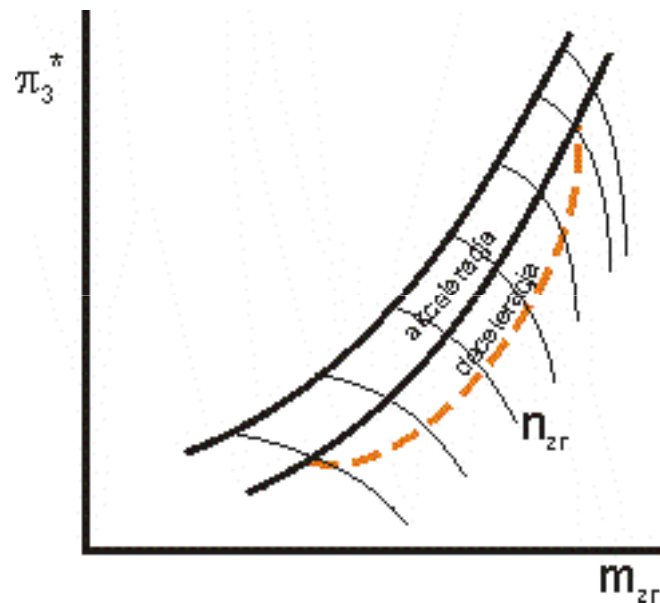
$$\lambda = 0,5 \div 1,5$$

Zapas statecznej pracy, a zrywność silnika

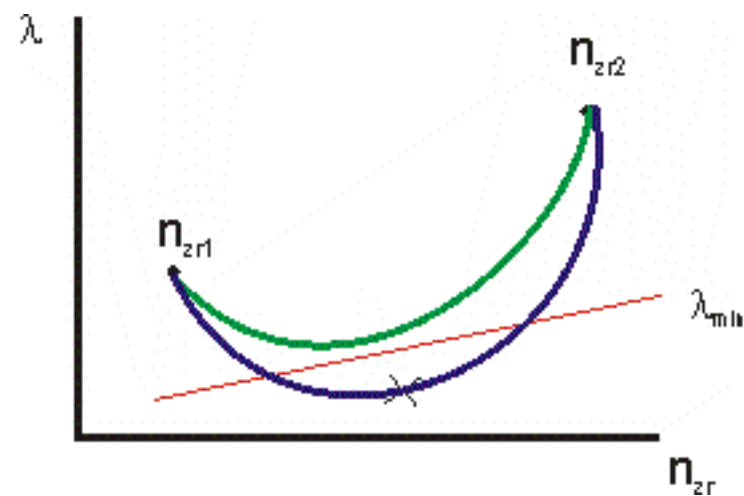
Na zrywność silnika (skrócenie czasu akceleracji korzystnie wpływa zwiększenie zapasu statecznej pracy w stanie ustalonym i zmniejszenie zapasu statecznej pracy w stanach przejściowych)

Deceleracja silnika

Ograniczenia deceleracji

-zabezpieczenia przed zgaśnięciem silnika (zbyt uboga mieszanka)

Dziękuję za uwagę